

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Human rights

حقوق بشر

محمد هارون خیل شعشی

۲۱ جنوری ۲۰۱۳

په افغانستان کې د یرغلګرو لښکرو د بشري ضد او جنګي جنايتو حقوقي شننه ۴

امريکايي ډرون وژني د حقوقپوهانو له نظره

د تَامَس جيفرسن د حقوقو د پوهنځي پروفيسره - مرجوري کوهن (Prof. Marjorie Cohn) د «امريکا د ډرون جګړو» په اړه، په يوه مرکه کې داسې وايي: «د نخبه سوو کسانو وژني، سياسي وژني (پر خپلس وژني)، پر ملکي خلکو بريدونه او هغوی ته مادي او مانوي (معنوي) ضرر رسوني ټول په څرګنده د جينيوآ د اړوند کنوانسيون او د جزا د بين المللي محکمې د روم اساسنامې د اتمي مادي د دوهم پارګراف د بېلابېلو فقرو له احکامو سره سم، جنګي جنايتونه ګڼل کېږي.»^{۱۳}

برتانوي حقوقپوه او د ريپريو (Reprieve) د بشري حقوقو د نړيوال سازمان د انگلستان د ځانګي مدير، کلايو سټفرد سميت (Clive Stafford-Smith) په امريکايي ډرون بريدو کې د ملکي خلکو د مرګ ژوبلي او د دغه راز حملو د استخباراتي اړخ د ناسموالي او کمزورۍ په اړه داسې وايي: «د ډرون په رندو بريدو کې ځکه و ملکي وګړو ته درنه مرګ ژوبله اوږي، چې په دغه راز حملو کې هر څه د ګومان او فرضيې پر بنسټ ولاړ دي؛ مثلاً اول د دې ګومان له مخې پر يوه کور بريد کېږي، چې ګواکې د تروريستانو د پټېو ځای دی. وروسته پر هغو کسانو هم توغندی او بمونه اورول کېږي، چې د ژغورني يا مرستي په خاطر د پېښې و ځای ته ورځي. په دغه راز خونړيو جنايتو کې د شخصي، خانداني، قبيله يي، مذهبي او ژبنيو شخړو پر اساس برابر سوي اطلاعات هم ستره ونډه لري.»^{۱۴}

پروفيسر بيل کويګلي (Prof. Bill Quigley) د «ډرون وژني د پينځو دلايلو له مخې غيرقانوني دي» تر عنوان لاندې په خپله عملي مقاله کې کاري: «امريکايي بې پيلوټه جنګي ماشينو په افغانستان، پاکستان، عراق، يمن او سوماليا کې په زرو خلګ وژلي دي، چې له هغو څخه سوونه ملکي وګړي وه. د دې رندو او بې رحمو انسان وژنکو ماشينو په قربانيانو کې هغه کسان هم شامل دي، چې د ژغورني يا خواخوږۍ دپاره د پيښو و ځای ته ورغلي وه. که داسې وژنو ته په متحدو ايالاتو کې د جرمي عمل په سترګه کتل کېږي، بيا نو څنګه منطق لرلای سي، چې تر امريکا دباندې قانوني بڼه ولري؟!»^{۱۵}

مايک هيډ «د افغانستان د مرستي کنفرانس و نامالوم خارجي اشغال ته ګوته نيسي» تر سرليک لاندې په خپله وروستۍ علمي او تحليلي مقاله کې د امريکايي ډرون وژنو په باب نوي اعداد او ارقام را غونډ کړي دي، چې يادونه

بي دلته بي گټي نه ده. دی ليکي: « د اوباما اداري تر ټولې [ډيورنډ کرښي] آخوا په پاکستان کي هم خپل زورزياتي ډېر کړی دی. دلته له ۲۰۰۹ع کال را پدېخوا ددې اداري د ډورن په بريدو کي څه باندي درې زره (۳/۰۰۰) کسان وژل سوي دي، چي په هغو کي يوازي څه کم دوه سوه (۲۰۰) د مخالفو جنگياليو په نامه پېژندل سوي وه.^{۱۶}

په « فارن اېفرز يا دباندنيو چارو » مجله کي د يوې وروستۍ مقالې د اټکل له مخي « په پاکستان کي له هرو اوو (۷) ډورن بريدو څخه يوازي يو بريد د مخالفو جنگياليو مشران وژني. البته، وژل سوي مشران هم مهم بنوريني قومندانان نه، بلکي زياتره د کښته درجي هغه جنگيالي دي، چي له ملکي خلگو سره يو ځای وژل کيږي. » د ۲۰۱۱ع کال په نومبر کي د وال سټريټ ژورنال يوې څېړني و بنوول، چي په ډېرو حالاتو کي خو حتا امريکايي پوځ په پاکستان کي د ډورن د قربانيانو هويت هم نه پېژني. د وال سټريټ ژورنال د رپوټ له مخي، ډورن بريدونه دوه ډوله دي: يو هغه بريدونه دي، چي هدف يې د تروريستانو پېژندل سوي مشران دي (Personality strikes). بل هغه بريدونه دي، چي هدف يې ظاهراً د شکمنو جنگياليو ډلي، خو په واقعيت کي هغه خلگ دي، چي څوک يې حتا نوم او نښان هم نه پېژني (Signature strikes). د ډورن زياتره بريدونه په دغه ډله کي راځي.^{۱۷}

د نيويارک د پوهنتون استادي او د غيرقانوني اعدامو په برخه کي د ملگرو ملتو د خاص راپورتر پخوانی مشاوري- پروفيسري سېرا نوکي (Prof. Sarah Knuckey) او د سټنډرډ د حقوقو د پوهنځي د بين المللي بشري حقوقو استاد او د منازعاتو د خلاصون د کلينیک مدير- پروفيسر جېمز گولارو (Prof. James Cavallaro) هم و پښتني قبائلي سيمو ته د څېړني او پلټني د دوو جلا جلا سفرو په ترڅ کي د امريکايي پوځ پر ډورن بريدو سخت احتجاج کړی دی. دوی د قبائلي سيمو له بېلابېلو خلگو سره تر مفصلو خبرواترو وروسته، په خپل تحقيقاتي رپوټ کي ليکلي دي، چي د امريکا په ډورن بريدو کي د ښځو او کوچنيانو په گډون بي گونا گونا ملکي خلگ وژل کيږي. بي پيلوټه الوتکي شپه او ورځ د قبائلي سيمو د خلگو پر سرونو گزري؛ او خلگ نه پوهيږي، چي چيري، څه وخت او د چا پرکور به بريد کيږي. د دې کار په نتيجه کي، خلگ په روحي ناروغيو، بېري، ژورخپگان، اندېښني او ذهني فشارو اخته سوي دي. دا دوه استادان زياتي: « په دې حملو کي حتا پر هغو گاونډيانو او طبي کارکوونکو هم رحم نه کيږي، چي د احوال اخيستلو يا کومک رسولو په مفسد ځانونه د پېښي و ځای ته رسي. » دغو پروفيسرانو په خپل رپوټ کي د نيويارک ټايمز ورځپاڼي و هغه بيان ته هم اشاره کړې ده، چي د امريکايي ډورن بريدونه يې د يوې بلي گوانتنامو يا د القاعدي د جلب و جذب د يوې نوي وسيلې په توگه ياد کړي دي. پروفيسر جېمز گولارو وايي: « د سيمي خلگو پخوا امريکا نه پېژندله؛ خو اوس پوهيږي، چي امريکا ياني ډورن، مرگ او وحشت. » د دې تحقيقاتي رپوټ ليکوالو په پای کي د امريکا له خلگو غوښتنه کړې ده، چي د ډورن د استعمال په اړه د امريکا د سياسي او پوځي مشرانو د ادعاوو په ناسموالي بڼه سر خلاص کي؛ ځکه ډورن و ملکي خلگو ته مرگ ژوبله اړيږي؛ په ټولو خلگو کي تراه او وحشت خپري؛ او د ژوندانه په بېلابېلو برخو کي ناوړه عواقب را منځ ته کيږي.^{۱۸}

د بوش او اوباما ډورن وژنه به ولي دلته او هلته انساني ناورينو نه زېږيږي، چي سي. آي. اي او پښتاکان د خپلو بي پيلوټه الوتکو د گوزار په سيمه کي و ټولو هغو نارينه وو ته د مخالفو جنگياليو په سترگه گوري، چي پر عسکري خدمت برابر عمر لري. دوی ته دا خبره مهمه نه ده، چي د ډورن په رڼو او وحشيانه بريدو کي وژل سوي کسان څوک دي؟ څه کاره وه؟ او څه يې کول؟ بلکي مهمه دا ده، چي د توپک اخيستلو او جنگ کولو عمر يې لاره که يا؟ کي (که يې) عمر و توپک اخيستلو او جنگېدو ته برابر و، بيا خو په هر حال کي القاعده يا طالب دی، چي وژنه يې په ټولو کتابو کي روا ده. د امريکايي مشرانو دا ظالمانه تگلاره سړي ته د جورج بوش هغه فرعوني وينا ور په يادي، چي د ۲۰۰۱ع کال د سپټمبر تر يوولسمي وروسته يې کړې وه: يا به زموږ سره ياست يا له تروريستانو سره!

کله چې د دوست او دوښمن بېلول پر داسې سرټمېگې او جاهلانه معيارو تکيه ولري، بيا خو په افغانستان، قبايلي پښتنو او نورو هيوادو کې رواني انسان وژني، جگړې او وړانې هم د تعجب او اريانۍ وړ خبرې نه دي.

پر دې ټولو بدمرغيو سربېره د پاکستان منافق او پښتون دوښمنه حکومت نه يوازې د امريکايي بي پيلوټه الوتکو له خواد بي گونا قبايلي پښتنو د بي رحمانه قتل عام د درولو په خاطر هيڅ عملي گام نه اخلي، بلکې ترگرده له خپلو امريکايي بادارانو څخه د لازياتو مالي مرستو تر لاسه کولو په خاطر د غيرتمنو او خپلواکۍ مينو قبايلي پښتنو په سيمو کې ظالمانه عمليات کيږي. که د پاکستان له مزدورو واکمنانو سره د خپل هيواد د ملي واکمنۍ غم وای، بيا خو يې له لويه سره بايد د بلوچستان په «شمسي» نومې هوايي اډه کې د امريکايي پوځ د مرگ او وحشت و دې جهني ماشينو ته د الوتني اجازه نه ورکولای؛ ځکه ټول جهان ته څرگنده ده، چې دغه هوايي اډه د ۲۰۱۱ع کال د نومبر تر شپږويشتمې نېټې يانې د امريکايي پوځ له خوا په «سلا» کې د څلېرويشو پاکستاني پوځيانو د وژني تر ورځې پورې، د امريکايي قواوو په واک کې وه. دا ځنگه ممکنه ده، چې پاکستاني پوځيان شپه و ورځ د خپلو اتومي وسلو ډولونه او نغاري وهي؛ خو له کلونو راهيسې د امريکايي درون و وحشيانه حملو ته لاس تر زني ناست دي؟! سربېره پر دې، پاکستاني واکمنانو حتا په سوله ييزه بڼه هم د امريکايي ډرونو د شرمناکو بشري ضد جنايتو پر ضد څه جدي اقدام نه دي کړي. د ملگرو ملتو و امنيت شورا ته د شديد احتجاج وړاندي کول؛ او له چين، روسيې او اروپايي اتحاديې څخه په دې برخه کې د عملي مرستې غوښتنه، ټول هغه سوله ييزي لاري چاري دي، چې پاکستاني واکدارانو بايد کلونه مخکې له هغو کار اخيستي وای. د سيمي د سياسي او ستراتيژيکو چارو ټول ماهران په دې روښانه واقعيت هم ښه پوهېږي، چې په پښتني قبايلي سيمو کې هر راز تروريستي او تخريبي فعاليتونه اصلاً د پاکستاني پوځ او آي. ايس. آي. شيطاني سوغاتونه دي.

ټول جهان گوري، چې د امريکا د ريموټ کنترول جنګي ماشينو په انسان وژنو او تباھيو کې نه يوازې د افغانستان، پاکستان، يمن، سوماليا او داسې نورو هيوادو د ملي واکمنۍ سخته سرغړونه کيږي، بلکې امريکايي قوانين او د بين المللي بشري حقوقو ټول منل سوي معيارونه او موازين هم په ډېره بې شرمۍ سره تر پښو لاندې کيږي. که څه هم په اوسنۍ يو قطبي نړۍ کې د ملگرو ملتو اعتبار او پرستيژ ډېر زيانمن سوئ دي؛ خو سره له هغه هم د دې سازمان د (۲۰۱۰ع) کال د مۍ د مياشتې په رپوټ کې د امريکايي ډرون د استعمال د قانونيت په اړه، بېلابېل شکونه څرگند سوي دي. په دې وروستيو وختو کې د غيرقانوني، فوري او غيرمنطقي وژنو په اړه د ملگرو ملتو خاص راپورتر، کريستوف هېنس (Christof Heyns) په هغه رپوټ کې، چې د ملگرو ملتو و بشري شورا ته وړاندي سوئ دي، د اوباما له ادارې څخه غوښتي دي، چې په بين المللي حقوقو کې د ډرون بريدو د توجيه چوکاټ وښيي. ده، همدغه راز يادونه کړې ده، چې ښايي پخوا لا د ډرون په استعمال کې جنګي جرمونه سوي يي.^{۱۹} د ملگرو ملتو د بشر د حقوقو او تروريزم ضد چارو راپورتر- بېن ايمرسن (Ben Emmerson) هم له متحدو ايالتو څخه و غوښتل، چې د ډرون عملياتو د محرميت په اړه د هغه و ځينو پوښتنو ته جواب و وايي. ښاغلي ايمرسن د ډرون پروگرام د غندنې په ترڅ کې ويلي دي: «په دغو عمومي او نامشخصو بريدو کې د ښځو او کوچنيانو په گډون زرونه بي گونا خلک وژل سوي دي.»^{۲۰} د ملگرو ملتو د بشري حقوقو مشري- نوي پيلي (Navi Pillay) په دې وروستيو وختو کې د ډرون جنګ د قربانيانو په باب و پاکستان ته د حقيقت موندنې تر يوه سفر وروسته و ويل: «په پاکستان کې د امريکا د متحدو ايالاتو د ډرون بريدونه، جدي پوښتنې را پورته کيږي. دې زياته کړه: ډرون بريدونه د امريکا د متحدو ايالاتو د تروريستي ضد عملياتو مرکزي برخه گرځېدلې ده؛ خو له حقوقي اړخه ستونزي او مشکلات لري.»^{۲۱}

په داسې شرايطو او حالاتو کې ايا د عقل، منطق او انصاف خاوندان بيا هم و دغه راز خونړيو پېښو ته، چې له يولسو کالو راهيسې هره ورځ او هره شېبه د افغانانو په وړان او وينو لړلي هيواد کې تکرارېږي، د خورو ورو يا

غیر مرتبطو پېښو نوم ورکوي؟! ایا په خورو ورو یا غیر منظمو پېښو کې زرو کسانو ته مرگ ژوبله اوږي؟! ایا د نامالومو دوښمنانو او مخالفینو د نابودی په خاطر د بي گونا گونو کوچنیانو، ښځو او زرو وژنه، د مرو او ژوندو بي حرمتي، د خلکو د عقایدو سپکاوی، راز راز شکنجې او نارواوي څه انساني، اخلاقي یا قانوني جواز لرلای سي؟! له بله پلوه دا حقیقت هم هر چا ته روښانه دی، چې د امریکا د بي پیلوټه الوتکو رنډې بمباری نه د یوه روحي او دماغي ناروغ کار دی؛ او نه هم د یوه یا څو امریکایي یا ایتلافي پوځیانو د تېروتنې، ناپوهی، خېنم یا نورو ناڅاپي احساساتو پیدوار. ټول جهان خبر دی، چې د انسان وژني دا ریموټ کنټرول ماشینونه له پښتني سیمو او نورو استعمار خیلو هیوادو څخه زرونه کیلومتره لیري د سي. آی. ای او پښتیاگان د لوړو چارواکو تر مستقیمې څارني لاندې د امریکا په نیوادا کې د هغو د سوق او ادارې له مرکز څخه رهبري کيږي. ایا د مظلومو افغانانو، پښتني قبایلو، یمن، سومالیا او داسې نورو هیوادو د بي گونا اولسو په وحشیانه وژنه کې د امریکا د لوړو سیاسي، نظامي او استخباراتي مقاماتو سلا مشورې، توافق او ملگرتیا و دي روښانه او انکار نه کېدونکي واقعیت ته گوته نه نیسي، چې دغه راز بشري ضد او جنګي جنايتونه په هر ځای او هر وخت کې د امریکا د دولت د رسمي پالیسی او دقیقاً سنجول سوي عملیاتي پلان یوه برخه ده؟! که دا دلایل کافي نه بي را سي تر یوه بېل سرلیک لاندې د هیواد له تېرو یوولس کلنو پېښو څخه د ژوندیو مثالو په وړاندې کولو سره پر دي مسأله نور هم سوچ او غور وکو، چې په افغانستان کې د امریکایي او ایتلافي لښکرو بشري ضد او جنګي جنايتونه ریشتیا هم د دغو دولتو یا مربوطو سازمانو د رسمي پالیسی، ضمني اجازې یا اغماض له مخې سوي او کيږي که هسي خپلسري او خواره واره جرمونه دي، چې د بشري ضد او جنګي جنايتو په ډله کې نه شمېرل کيږي؟!

لمنلیکونه

¹³ Prof. Marjorie Cohn, Thomas Jefferson School of Law, "U.S. Drone Wars", Information Clearing House, Video posted July 12, 2012: <http://www.informationclearinghouse.info/article31834.htm>

¹⁴ Clive Stafford-Smith, "U.S. Drone Wars", Information Clearing House, Video posted July 12, 2012: <http://www.informationclearinghouse.info/article31834.htm>

¹⁵ Prof. Bill Quigley, "Five Reasons Drone Assassinations are Illegal", CounterPunch.org, May 15, 2012: <http://www.counterpunch.org/2012/05/15/five-reasons-drone-assassinations-are-illegal/>

¹⁶ Mike Head, "Afghanistan aid conference signals indefinite foreign occupation", World Socialist Website, 10 July, 2012: <http://www.wsws.org/index.shtml>

¹⁷ Prof. Bill Quigley, "Five Reasons Drone Assassinations are Illegal", CounterPunch.org, May 15, 2012: <http://www.counterpunch.org/2012/05/15/five-reasons-drone-assassinations-are-illegal/>

¹⁸ Prof. Sarah Knuckey & Prof. James Cavallaro, "Living Under Drones: The Brutal Reality of "Targeted Killing", globalresearch.ca, September 26, 2012: <http://tv.globalresearch.ca/2012/09/living-under-drones-brutal-reality-targeted-killing>

¹⁹ John Glaser, “Citing Potential ‘War Crimes’ UN Official Questions Legality of Drone War”, news.antiwar.com, June 21, 2012: <http://news.antiwar.com/2012/06/21/citing-potential-war-crimes-un-official-questions-legality-of-drone-war/>

²⁰ [Farooq Yousaf](#), “UN Human Rights Rapporteur Calls on US to End the CIA’s Drone War in Pakistan”, Global Research, September 19, 2012: <http://www.globalresearch.ca/un-human-rights-rapporteur-calls-on-us-to-end-the-cias-drone-war-in-pakistan/>

²¹ —, “US drone strikes 'raise questions' - UN's Navi Pillay”, BBC World news, 8 June 2012: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-18363003>

پاته په راتلونکي برخه کي